

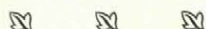
kanten van 't glas af te slijpen, anders krijgt ge 't op den vlinder te zien, of houd het perkament-papier er onder liggen. Wilt ge sommige van onze voorschriften niet minutieus opvolgen — we zijn heel conciliant — voor ons is de verzameling geen doel, maar middel.

De vlinders staan op de spanplank en nu — geduld. Want ge moogt ze er niet te vroeg afhaken. Laat ze maar minstens drie weken staan, anders zakken de vleugels later nog.

Nu komt de administratie. Ge zult u wellicht nog herinneren, dat we zeiden, dat een vlinder zonder datum en vindplaats voor onze wetenschap zoo goed als waardeloos was. Daarom gebruiken we een zijkant van onze spanplank voor dat goede doel. Daarop hebben we een strook wit papier geplakt en bij elken vlinder zetten we daarop met potlood vangdatum en vindplaats. Voordat we den vlinder van de plank afnemen, schrijven we eerst een klein etiketje en kunnen dit dan daarna aan de speld steken en onze papierstrook weer schoonmaken. De opgezette vlinders kunnen voorloopig worden opgeborgen in een doos of sigarenkistje met turfplaten bodem met wat naphthaline erbij, om later in de verzameling hun plaats in te nemen.

Bennekom.

J. C. CETON.

DE SLIKKEN VAN SAEFTINGE EN EVERSWAARD.

Tegen de Belgische grens ligt een schorren- en slikkengebied, dat, in tegenstelling met andere dergelijke gebieden van ons land, veel te weinig bekendheid geniet. Het zijn de slikken van Bath, weggedoken in den uitersten hoek van de Wester Schelde, en vergeten door biologen, natuurliefhebbers en toeristen. Geheel ten onrechte echter, want een tocht door dit gebied leerde ons zooveel van den opbouw der Nederlandsche slikken, van fauna en flora ervan, dat de vier dagen, die wij er doorbrachten, ons slechts een betrekkelijk klein gedeelte van dit gebied onthuld hebben.

Ten Zuiden van Bath, een onbelangrijk dorp op de Zuidpunt van Zuid Beveland, ligt de Plaats van Saeftinge, en in dezen stillen hoek krijgt het slibhoudende water van de Wester Schelde ruimschoots gelegenheid om zich van zijn kostbaren last te bevrijden. Moeizaam bouwde het slik, geholpen door planten- en dierenwereld, zich op en reeds zijn aanzienlijke stukken ervan voor inpoldering geschikt. Binnen afzienbaren tijd zullen hier dijken opgeworpen worden, zal bouw- en weiland zijn, wat nu onbestreden domein van meeuwen en schapen is, en dan zal de Schelde weer nieuwe terreinen met slib gaan bedichten, andere stukken van haar bodem voor inpoldering geschikt maken.

Reeds vroeg in het jaar, bij de eerste mooie dagen, drijft de scheper zijn kudde wolven op het schor op. Als een lichte, golvende massa trekt de kudde door het groene schorrenland tot het hoogopgaande riet aan de kreekoevers. Bijna alle schapen loopen mank, en als wij den scheper vragen, wat er de oorzaak van is, antwoordt hij in zijn bijna onverstaanbaar dialect, dat de vele geulen en gaatjes van het schor dat op het geweten hebben. Ieder oogenblik struikelen en vallen er schapen, en verstuiken daarbij de pooten.

Vaak gaan de herders met de kudde zoover het schor op, dat zij door het zeer snel opkomende water verrast worden en den vasten oever niet meer kunnen bereiken. Daarom staan op verschillende hoogere plaatsen groote schuren, „schepen-stellen”, waar de herder dan met zijn kudde een toevlucht kan nemen.

Wij gebruikten zoo'n schepen-stel als schuilhut en de soorten vogels, die wij in die enkele dagen hebben waargenomen, zijn zóo talrijk, dat een opsomming alléén al een kolom tekst in beslag zou nemen.

Het was in begin April, dat wij in een schepen-stel zaten. Hoog in de lucht jodelden wulpen, vóór ons scharrelden wat strandpluviertjes. Met het langzaam opkomende water kwamen groote hoeveelheden vogels in de richting van onze hut. Wulpen, kluten in zeer groote troepen, bonte

strandloopers, die reeds in het prachtkleed met de groote, zwarte vlek aan de onderzijde waren, en drieteenzandloopers, op den terugtrek door ons land. Kemphanen zwierden er rond, de mannetjes reeds in prachtkleed, tureluurs en grutto's, zenuwachtig hun voorjaarsroep schreeuwend, renden tusschen de groene eilandjes van lamsoor en zulte heen en weer.

Maar ook zeldzamere soorten defileerden langs onze hut. Het begon met een paar zwarte ruiters, zes stuks, waarvan reeds twee in prachtkleed waren, met heel veel bruinzwart gevlekte veeren en een duidelijke witte wenkbrauwstreep. Wat oeverloopers en zeer groote troepen rosse grutto's waren het einde van den eersten morgen in de schuilhut.

Van de andere morgens vallen, behalve de reeds vermelde soorten, er een paar te noemen, die ons in een soort extase brachten over dit prachtige landje. Allereerst moeten wij een steltkluut noemen, die voor ons nog een geheel onbekende was. Eén exemplaar zagen wij, maar de tijd, waarin wij hem zagen, begin April, zou wel eens een aanwijzing kunnen zijn, dat in deze buurt een paartje steltkluten broedt!

De volgende verrassing waren twee bokjes, die vlak voor de schepen-stel neerstreken en zich goed door ons lieten bestudeeren.

Toen boven de schuilhut een ruigpootbuiserd ging schroeven, en kort daarop meer in het binnenland op jacht ging (wij konden hem vanuit de hut een half uur lang waarnemen), vonden wij, dat wat vogels betrof, het slik van Bath ons reeds meer dan genoeg had opgeleverd.

Een afzonderlijke beschouwing over de plantenwereld van dit gebied is echter zeker op zijn plaats.

Wanneer wij van de uiterste eb-lijn beginnen te loopen in de richting van den dijk, zien wij precies hoe het slik van Bath is opgebouwd.

De pioniers van de slikvegetatie zijn de uitgestrekte zeebiesvelden, die hier tot metershooge, forsche planten zijn uitgegroeid. Twee maal per dag brengt de vloed het slib mee, dat zij hardnekkig vasthouden, en dat tenslotte hun ondergang zal zijn, of liever de oorzaak van hun verplaatsing naar den nieuwen uitersten oever van de Wester Schelde.

Op de zeebies volgt een typisch plantje voor de Wester Schelde: het slikgras, de slibbinder bij uitnemendheid. Wanneer deze plant tusschen de zeekraal gaat groeien, begint eigenlijk reeds de overgang van slik naar schorre, want spoedig schiet nu strandzoutgras in groote pollen op, en andere zoutminnende planten als zulte en verschillende zwenkgras-soorten volgen.

Nog meer in de richting van den zeedijk gaande, zien wij Obione, Melde en Lamsoor, waaraan wij bemerken, dat wij nu midden in het schorregebied zitten, in het land dus, dat reeds voor indijking geschikt is.

Het is noodig nog even den nadruk te leggen op het groote verschil van slikken en schorren in de Wester Schelde en in de Ooster Schelde. Wij kwamen op de gedachte, dat het aanslibbingsproces in beide zeearmen verschillend moest zijn, doordat in de Wester Schelde veel minder zeekraal groeit dan in de Ooster Schelde, waar wij het slik van Everswaard onderzochten.

De oorzaak hiervan is het volgende: de slikken langs de Ooster Schelde, die slechts enkele kilometers van het slik van Bath verwijderd zijn, zijn veel zanderiger. Het gevolg hiervan is niet alleen, dat zeekraal, die op zanderig slik als slibbinder primair is, hier veel talrijker groeit, maar dat ook de fauna van de slikken aan de Ooster Schelde veel meer gevarieerd is en meehelpt om het slik te binden.

Groote schelpenbanken worden hier gevormd door de strandgapers, die gestadig het slib vasthouden. Achter deze voorpostenlijn wordt de grond dus voortdurend hooger, blijft bij eb dus droog en dan wordt het tijd voor de zeepieren, die duizenden en duizenden slikhoopies vormen. Omdat zij een gedeelte van het benodigde slib ook uit het water halen, werken zij, al is het ook in bescheiden mate, zeker mee aan het aanslibbingsproces.

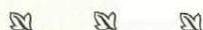
Op deze plaatsen gaat nu ook de kenmerkende plant van zandig slik, het klein zee gras groeien, op welks slappe bladeren het slib zich gemakkelijk afzet. Dan volgen meer in de richting van de kust gaande, uitgestrekte velden zee kraal, waartusschen groote hoeveelheden wadslakjes en

obliehoortjes leven, en daarna eerst verschijnen de planten, die wij ook op het schorregebied van Bath aantreffen.

Het verschil tusschen het landwordingsproces in de Wester- en in de Ooster Schelde wordt dus hoofdzakelijk veroorzaakt door het feit, dat het Ooster Schelde-slib zanderiger is.

Dit zijn de resultaten van een zwerftocht van vier dagen, vroeg in April, door de slikken en schorren van Saeftinge en Everswaard. Is de veronderstelling, dat dit land nog niet bekend genoeg is, gewaagd? Wij meenen van niet.

A. C. W. VAN DER VET.

AANTEKENINGEN OVER HET TRANSPORT VAN ZEEMOLLUSKEN DOOR DRIJVENDE VOORWERPEN.

II.

GASTROPODA.

22. DIODORA APERTURA (Montagu)

Syn.: *Fissurella graeca* (L.); *Fissurella reticulata* (F. & H.).

Litt.: Altena (1937), p. 7; Jeffreys (1865), Vol. III, p. 266.

1 ex. juv. met vleesresten van Camperduin (11-I-1936) op kurkenbos (ALTENA).

Verspr.: Atlantische kusten van Europa en Middellandse zee.

De overige in Nederland gevonden exx. (vnl. in Zeeland) zijn vrijwel alle fossiel. Verse exx. werden nooit in de aanspoelingen gevonden, waardoor het voorlopig het veiligst schijnt deze soort niet tot onze fauna te rekenen.

23. PATELLA VULGATA Linné

Van deze soort, welke op verschillende plaatsen in ons land levend voorkomt, worden geregeld met wier begroeide en versleten exx. gevonden, welke o.m. op grond van hun grovere sculptuur, wel zeker buitenlandse exx. zijn. Bovendien bezitten wij een viertal eveneens met wier begroeide exx., waarop *Balanus perforatus* (Brug.) voorkomt. Deze zijn dus zeker van Zuidelijke herkomst.

24. GIBBULA UMBILICALIS (da Costa)

Syn.: *Trochus umbilicatus* (Mont.).

Litt.: Altena (1937), p. 11; Jeffreys (1865), Vol. III, p. 312.

1 ex. begroeid met *Fucus* sp. (Camperduin-Petten, 29-IX-1935, ALTENA), na zware ZW.-storm.

Verspr.: Atlantische oceaan tot Kanaal, Zuidkust van Engeland en in de Middellandse zee.

Bovengenoemd ex. is de enigste vondst van *G. umbilicalis* in Nederland. Wij kunnen deze soort dus niet tot onze fauna rekenen.

25. TRICOLIA PULLUS PICTA (da Costa)

Syn.: *Phasianella pullus* (L.).

9 exx. juv. op kurkenbos van Camperduin (11-I-1936, ALTENA).

Verspr.: Middellandse zee, Atlantische kusten van Europa tot Zuid-West-Engeland; een Zuidelijke soort dus. Overigens werden in Nederland enkele fossiele exx. in Zeeland gevonden. Vondsten van recente exx. in het aanspoelsel zijn uit ons land niet bekend, reden waarom wij deze soort niet tot de Nederlandse fauna zouden willen rekenen.